

Páskarendelkezések és krisztusi identitás

Isten, amint ígérte, kihozta népét Egyiptomból. A tizedik csapás – minden egyiptomi elsőszülött halála – megtörte a fáraó keménységét, és végül ő kergette ki Izraelt a rabszolgaság földjéről. Az Egyiptomból való szabadulás történetét, amint korábban láttuk, átszövik azok a rendelkezések, amelyek pontosan szabályozzák, hogyan ünnepeljék meg Izrael fiai évről évre a nagy szabadulást. Isten rendelkezik az ún. páskabarány levágásáról, elfogyasztásáról, az étkezést kísérő keserű füvekről, a kovásztalan kenyér ünnepéről, az elsőszülöttek megváltásáról, valamint arról, hogy ki fogyaszthatja el a páskavacsorát. Az évezredek óta mindig pontosan megtartott ünnep szerepe nem pusztán az emlékezés. Istennek e rendelkezésekkel nemcsak annyi a célja, hogy Izrael gyermekei sohase felejtsek el, hogy őseiket az Úr szabadította meg a rabszolga élettől. A páska alkalmával a későbbi generációk felidézik, újraélik az Egyiptomból való szabadulást. Újra meg újra átéljük, hogy Isten az elnyomásból, a rabságból, a halálból szabadító Isten, és hogy életüket Isten szabadító tetteinek köszönhetik, ők a szabadulás közössége. Minden páskaünnep liturgiája visszaviszi őket arra a csodálatos éjszakára, közös életük, Istenhez tartozásuk, önazonosságuk kulcsfontosságú eseményeihez.

Izrael szabadulása a mi szabadulásunk is. Jézus Krisztus utolsó vacsorája, amelyen az úrvacsorát szerezte, páskavacsora. Amikor Jézus megünnepeli a fáraó halálos uralmából való szabadulást, egy másik szabadításra készül fel. Istennek arra a páskájára, amelyben ő a levágott bárany, akinek vére által a benne hívőket elkerüli a pusztító ítélet. Az úrvacsora számunkra, Jézus követői számára, a páska helyébe lép. Elmélyíti, kiterjeszti, átértelmezi azt. Mi is a szabadulást ünnepeljük, a Sátán, a bűn és halál erőiből való szabadulást a megfeszített és feltámadott Jézus által. És éppen ezért tehetjük fel a kérdést: mit tanítanak a páskával összefüggő rendelkezések nekünk, Jézus követőinek?

I. Ki vehet benne részt? Befogadás és kívülmaradás

Ki vehet részt a páskában, ki fogyaszthatja el a szent vacsorát? Olyan világban élünk, amelyben újra és újra azt halljuk, hogy az egyik legfontosabb érték a nyitottság. Valakinek valamiből való kizárása cseppet sem szalonképes dolog. A befogadás, idegen szóval az inkluzivitás mindennél fontosabb. Az angol nyelvű teológiai írásokban Istent nem lehet a hímnemű személyes névmással illetni („He”), nem illik Atyának szólítani, mert ez a nőkre nézve exkluzív, kizáró jellegű - mondják. A kisebbségek befogadása mellett, ill. a negatív megkülönböztetésük ellen hatalmas – néha átlátszóan önérdekű – kampány folyik. A Háttértársaság a Melegekért beperelte a Károli Gáspár Református Egyetemet, mert az intézmény elfogadhatatlannak nevezte homoszexuális lelkészek szolgálatát, ill. azt közölte, hogy homoszexualitásukat nyíltan vállaló tanulók nem lehetnek az iskola tagjai. A bíróság a felperesnek nem adott igazat. Mindezt annak illusztrálása végett mondom, hogy mennyire erős ma mindazoknak a hangja, akik bármiféle kizárás, megkülönböztetés ellen emelik fel szavukat. Azt is ki kell mondani, hogy sokszor mindez jogos meglátás, más alkalmakkal azonban egy mást figyelembe nem vevő és el nem ismerő ideológia hangja.

Ki vehet részt a páskavacsorában? Kit fogad be Isten népe a számára leglényegibb, legközpontibb, legszentebb eseménybe, és kit zár ki abból? A fentiek fényében kizárhat-e bárkit is? A kérdés már Egyiptomban felvetődik, hiszen sok „keverék nép” (12.38) is úton volt Izraellel a kivonulás napján, de az is nyilvánvaló, hogy itt későbbi korokra, más környező népekre is tekintettel van az ige. Az Úr rendelkezései a következőket adják elénk: idegen, körülmetéletlen, zsellér és napszámos nem ehet belőle. Olyanokról van szó, akik együtt élnek Izrael közösségével, de nem részesei Izrael hitének. Ugyanakkor a pénzen vásárolt szolga és a jövedvény (akik szintén

idegenek!) ehetnek a páskából, ha körül vannak metélve. Mi ez a diszkrimináció? – kérdezheti ma valaki. Miért ez az akadékoskodás, miért vannak egyesek kitiltva, mások befogadva?

Fontos, hogy lássuk, hogy senki sincs kizárva pusztán azért, mert nem Izrael népében született. Isten azért választotta ki Izraelt, hogy benne minden népet megáldjon. Ugyanakkor senki sem lehet részese a páskának, csak azért, mert ugyanott él. *Azok vehetnek részt a páska ünnepében, akik megvallják hitüket a páska Istenében.* A többiek meghívást kapnak arra, hogy csatlakozzanak a közösséghez. A kulcs a körülmetélkedés, azaz az Istennel való szövetség jelének a felvétele. Isten népe kész tagjai közé fogadni azokat, akik azonosulnak hitükkel. Egy idegen rabszolga is tagjává lehet Isten népének!

Ez a gondolat hasonlóképpen élt Jézus első követői, az őskeresztyének között is. Amint a páska előképe az úrvacsorának, hasonlóképpen a körülmetélkedés is előképe a keresztségnek. Az egyik (a körülmetélkedés és a keresztség) egyszeri esemény, ami az Istennel való szövetségre mutat, míg a másik (a páska ill. az úrvacsora) rendszeresen ismétlődő esemény, amelyben azt valljuk meg, hogy az Úr megtartotta a szövetséget és megszabadította népét. Az első keresztyének életében az istentisztelet két részből állt, az ige és az úrvacsora liturgiájából. Az elsőn részt vettek azok, akik még nem voltak megkeresztelve, de már készültek a nagy eseményre (katechumenátusok), azonban az úrvacsorakor csak azok lehettek jelen, akik már megvallották hitüket Jézus Krisztusban, és magukra vették a szövetség jegyét.

Mindez pedig elvezet bennünket a mai napig, és a mi egyházi, gyülekezeti gyakorlatunkig. Sokan keresnek meg úgy bennünket, hogy szeretnék gyermekeiket megkereszteltetni, és nehezményezik, hogy azt kérjük tőlük, vegyenek részt az Alfa kurzuson, ha ezt nem tudják megoldani, az édesanya jöjjön mama-körbe, valamint szívesen látjuk őket istentiszteleten. Elmagyarázzuk, hogy a gyermekek keresztelese a szülők hitvallására nézve történik. Nem zárjuk ki őket a keresztségből, hanem meghívjuk őket, hogy legyenek részesei annak a hitnek, amelynek – Isten kegyelméből – mi is részesei lettünk. Nagy örömünk, hogy többen lettek így „idegenből” az Úr népének tagjaivá, akik megvallották a hitüket a gyülekezet előtt és részesei az Úr asztalának is. Sajnos azonban olyanok is vannak, akik meghívásunknak nem tesznek eleget, és kicsit megbántódva távoznak.

Az úrvacsorai közösség azoké, akik az Úréi. Akik megvallják hitüket Jézus Krisztusban, mint megfeszített és feltámadott Isten Fiában. Ezért hívjuk azokat, akik konfirmáltak, vagy akik más keresztyén egyházakban élnek az úrvacsorával. Ezért hangoznak el a kérdések az úrvacsorai liturgia során, hogy teljesen egyértelművé legyen: azok járulunk az Úr asztalához, akik szeretjük és ismerjük őt. Ez sem elsősorban kizárás, hiszen mindig jelen van benne a meghívás: *„Mert valamennyiszer eszitek e kenyeret és isszátok e poharat, az Úrnak halálát hirdetitek, amíg eljön.”* (1Kor.11.26) Az Úr halálának hirdetése minden alkalommal meghívás a benne való hitre, az ebből fakadó ajándékokra.

II. Hogyan ünnepeljünk? A tisztaság fogalma

A második nagy témája az ígénkben olvasott rendelkezéseknek a kovásztalan kenyerek ünnepe. *„Megemlékezzél erről a napról, amelyen kijöttél Egyiptomból, a szolgaság házából, mert erős kézzel hozott ki benneteket onnan az Úr. Ezért nem szabad kovászosat enni.”* A páskabarány elfogyasztása után hét napon át tartott a kovásztalan kenyér ünnepe, amely időszak alatt nemcsak kovászosat fogyasztani volt tilos, de ki kellett takarítani minden kovászt a házból. Milyen jelentőséggel bírt ez Isten népének a páskaünnepén, a szabadulásra való emlékezésben?

Először is, megemlékeztek arról, hogy a kivonulás hirtelen és gyorsan történt. *„Az Egyiptomból magukkal hozott tésztából kovásztalan lepényeket sütöttek, hiszen nem volt benne kovász, mivel az Egyiptomiak kergették őket. Nem késlekedhettek tehát, és útravalót sem tudtak készíteni maguknak.”* (12.39)

Ugyanakkor, bár közvetve a szabadulás eseményeihez nem kötődött, a kovász szigorú kitakarítása a házból (Izrael közösségéből való kiirtás terhe mellett, 12.19) a tisztaságról és szentségről is beszélt Isten népében. A kovász, ami erjedést okoz, a bűn és a tisztátalanság jelképe

lett az istenfélő ember számára. Az utolsó morzsaig való kitakarítása a házból az élet megszentelését, megtisztítását jelképezte.

Ebben az értelemben alkalmazza igénket Pál apostol az Újszövetségben: „*Takarítsátok ki a régi kovászt, hogy új tésztává legyetek, hiszen ti kovásztalanok vagytok, mert a mi húsvéti bárányunk, a Krisztus, már megáldoztatott.*” Amint a páskabarány elfogyasztásával kezdődött a kovásztalan kenyerek ünnepe, így a kovász kitakarítása, úgy tisztítsuk meg életünket hiszen Krisztus halála után vagyunk. Mi a kovász? Rosszaság, gonoszság, konkrétan pedig ezen a helyen Pál apostol a következő bűnökkel szembesíti a gyülekezetet: paráznaság, felfuvalkodás, nyereszkeskedés, bálványimádás, részegesség, harácsolás. Azt is látnunk kell, hogy az apostol itt elsősorban nem arról beszél, hogy minden egyes keresztyén a saját életében harcoljon a bűn ellen. A kovász kitakarítása a gonosz maguk közül való eltávolítása. Azaz Pál arra hívja szeretett gyülekezete tagjait, hogy azokkal ne éljenek közösségben, akik Jézus követőinek vallván magukat nyilvánvalóan bűnben élnek. És itt visszajutottunk a ki tartozik hozzánk, kit zárunk ki gondolatához. Az apostol nem azoktól óv, akik paráznak, nyereszkesedők, rágalmazók, stb. úgy általában, hanem azoktól, akik testvérnek nevezik magukat, és mégis tudatosan és szívüket megkeményítvén Isten akarata ellenében élnek. Őket ki kell zárnia a gyülekezetnek, mert „*egy kicsiny kovász az egész tésztát megkeleszti.*” Azaz az egész közösség tisztasága, Isten előtti élete, Isten ügyének a külvilág előtti hitelessége forog kockán. Az úrvacsorai közösség különösen is a gyülekezet önvizsgálatának, bűnbánattartásának, megtisztulásának az ideje. Ünneplünk hát így, a „*tisztaság és igazság kovásztalanságával*”, őszintén Jézus elé jöve, hogy ne legyünk mi, ne legyek én az a kicsiny kovász, amely az egészet megkeleszti. Mert milyen nyilvánvaló, hogy a keserűség, az elégedetlenség, a rágalmazás, de hasonlóképpen a parázna lelkiület, és oly sok minden más kórosan terjedhet egy közösség életében. Te, aki a gyülekezet úrvacsorázó közössége tagjaként ünnepled ma a szabadítás Istenét, határozd el magadban, hogy nem adsz teret semmiféle bűn kovászának, hanem – Isten segítségével – kitakarítod azt!

III. Mire terjed ki? Az elsőszülöttek megváltása

A harmadik nagy téma az elsőszülöttek megváltására mutat: „*Nekem szentelj minden elsőszülöttet, amely megnyitja anyja méhét; akár ember, akár állat, enyém az.*” Izrael sohasem felejtethi el, hogy milyen áron menekült meg. Azt sem felejtethi, hogy őt magát nevezi Isten a saját elsőszülött fiának (4.22) Mindenével az Úr, mindenével az Úrhoz tartozik, és ez nemcsak a páskaünnepben éli meg, hanem minden alkalommal, amikor az élet ajándékának csodájával szembesül. Minden elsőszülött állatot oda kell áldozni az Úrnak. Sőt, még az ember sem kivétel; az elsőszülött fiú is az Úr. Mivel azonban emberáldozatot az Úr nem követel, ezért meg kell váltani a gyermeket, ami azt jelenti, hogy állatot kellett helyette áldozni (Lsd. Jézus megváltása, Lk. 2.23). Így állandóan jelen van Izrael népében a szabadulás nagy csodája: „*És ha majd megkérdezi egykor a fiad, hogy mit jelent ez, akkor mondd el neki: Erős kézzel hozott ki bennünket az Úr Egyiptomból, a szolgaság házából. ... megölt az Úr minden elsőszülöttet Egyiptomban ... Ezért áldozok véresáldozatul az Úrnak minden hímet, amely megnyitja anyja méhét, és ezért váltok meg minden elsőszülött fiút.*” Izrael gyakorolja az Úr rendelkezéseit, a felnövekvő gyermek megkérdez. Ahányszor csak kérdez, elhangzik a válasz, és felelevenedik a szabadulás nagy története. Télen és nyáron, hónapról hónapra, hétről hétre, napról napra benne élnek Isten szabadításának a valóságában. Az Úr megváltottjai ők. Annyira így van ez, annyira így kell ennek lenni, hogy kétszer is mondja Isten: „*Legyen ez jelül a kezedben és emlékeztetőül a homlokodon, hogy az Úr törvénye a szádban legyen. Mert erős kézzel hozott ki az Úr Egyiptomból.*” (v.9. vö. v.16). Az isteni ige érdekében (törvénye szádban legyen) még a testre is szükség van; az értelem nem elégséges az emlékezéshez. Ebből alakult ki később az imaszíjak használata a zsidóságban, amelyekre – egyebek mellett – az itt olvasható igék vannak felírva.

De nem ezért kezdtek el valamikor emberek keresztet hordani magukon? Hogy még így is emlékeztessék magukat a Jézus Krisztusra, a szabadításra? Nem ezért hordanak fiatalok „wwdj” (what would Jesus do? – Mit tenne Jézus?) feliratú karkötőt? Nem ezért tesz fel magára valaki egy keresztyén szimbólumot ábrázoló kitűzőt?

Mindezek csak egy célt szolgálhatnak: hogy törvénye a szánkban legyen. Hogy szabadítása egészen közel legyen hozzánk. Hogy Jézus Krisztust magát a szívünkben hordozzuk. Hogy a szabadulást nagy eseményét az úrvacsorai közösségben – együtt! – újra és újra átéljük. Így részesedjünk most Jézus testének és vérének jegyeiben, megtisztítva magunkat minden tisztátalanságtól, és elpecsételtetve általa, hogy testetül-lelkestül az övéi legyünk! Ámen!